

УДК 338.48:339.97

АДАПТАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Маркіна І.А. д.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародного співробітництва, завідувач кафедри менеджменту і адміністрування Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

Черниш І.В. к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

Маркіна І. А., Черниш І. В. Адаптація міжнародного досвіду при реалізації антикризової політики держави у туристичній галузі України.

У статті отримали подальшого розвитку наукові підходи щодо відбору форм і методів державного регулювання туристичної галузі на основі вдосконаленої класифікації; обґрунтовано доцільність застосування на державному рівні найбільш ефективної моделі державного регулювання на основі кейнсіанської теорії («азіатської»), використання якої дозволить вивести туристичну галузь в Україні з кризового стану; узагальнено досвід країн, які використовують ефективні форми та методи відповідно цієї моделі для виведення туристичної галузі з кризи, та який повинен бути врахованим Державним агентством України з туризму та курортів із метою вирішення цієї проблеми.

Markina I. Chernish I. Adaptation of international experience in the implementation of anti-crisis policy in the tourism industry in Ukraine.

Further development of the received scientific approaches to the selection of forms and methods of state regulation of the tourism industry on the basis of improved classification was presented in the article. Their expediency at the state level as the most effective model of state regulation based on Keynesian theory ("Asian"), the use of which will bring out the tourism industry in Ukraine from the crisis was presented. The experience of countries that use the most effective forms and methods of the model and their output for the tourism industry in order to come from the crisis, and that should be taken into account by the State Agency of Ukraine for Tourism and Resorts in order to solve this problem was presented.

Маркина И.А., Черныш И.В. Адаптация международного опыта при реализации антикризисной политики государства в туристической отрасли Украины

В статье получили дальнейшее развитие научные подходы к отбору форм и методов государственного регулирования туристической отрасли на основе усовершенствованной классификации; обоснована целесообразность применения на государственном уровне наиболее эффективной модели государственного регулирования на основе кейнсианской теории («азиатскую»), использование которой позволит вывести туристическую отрасль в Украине из кризисного состояния; обобщен опыт стран, использующих эффективные формы и методы в соответствии этой модели для вывода туристической отрасли из кризиса, и который должен быть учтен Государственным агентством Украины по туризму и курортам с целью решения этой проблемы.

Постановка проблеми. З часу переходу України на ринкові важелі регулювання економіки, що призвело до використання ліберальної моделі державного управління загалом та, зокрема – процесів, які протікають у туристичній галузі, відбулося руйнування її інфраструктури. Туризм – як галузь економіки, не виконує головну функцію галузі розвитку, набули поширення тенденції її тінізації, необґрунтованого підняття цін на туристичні послуги при їх низькій якості, падіння обсягів в'їзного та внутрішнього туризму. На думку відомого російського вченого-економіста В.А. Квартального, з якою ми цілком

погоджуємося, перелічені негативні тенденції, що характерні як для України, так і для та більшості країн СНД, є свідченням відсутності концептуальних підходів до попередження та подолання кризових явищ у галузі [1, с.22]. Відмова від державного регулювання туристичної галузі на більш жорстких умовах із використанням адміністративних методів та, зокрема – її планового розвитку, що характерно для всіх країн СНД [2], спричинило виникнення та розвиток кризи.

Парадоксальність розвитку туристичної галузі в Україні, в якій, на відзнаку від розвинених країн, державою не проводиться активної політики щодо просування національного туристичного продукту [3, с.252; 4, с.68], характеризується тим, що держава стала нездатною привабити іноземних туристів при достатній історико-культурній спадщині та сприятливій для цього природній сфері. При цьому, все більше українських громадян віддають перевагу виїзному туризму.

Вищевикладене зумовлює необхідність формування дієвої антикризової політики держави на засадах активного втручання державних інституцій у процеси, що в ній протікають, оскільки «...можливості саморегулювання туристичної сфери сьогодні повністю вичерпані...» [5, с.93].

Отже, формування антикризової політики держави у туристичній галузі в Україні на сучасному етапі є вимогою часу, що зумовлює необхідність адаптації міжнародного досвіду реалізації антикризової політики держави в інших країнах. При цьому, для подолання кризових явищ у туристичній галузі в Україні цінним є досвід країн-лідерів на міжнародному туристичному ринку, які у певні проміжки часу знаходили шляхи виведення галузі з кризи завдяки використанню адекватних форм і методів державного регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за визначеною проблемою. Серед учених, які останнім часом присвячують свої дослідження вивченню міжнародного досвіду у туристичній галузі, можна виділити Заставного Ф.Д., Іляшенко А.Х., Кравчук І.В., Петранівського В.Л., Полюгу В.О., Щепанського Е.В. [3; 4; 5; 6; 7]. Вивченню форм і методів державного регулювання присвячено наукові дослідження Вороніна А.Н. [8], Каурової А.Д. [9], Мальської М.П., Антонюк Н.В. і Ганич Н.М. [10], Сагідової Н.Г. [11], Гуляєвої Л.Ю. [12], Косолапова А.Б. [13] та ін..

Виділення невирішеної частини загальної проблеми. У той же час, вченими, які вивчають міжнародний досвід розвитку туристичної галузі, опосередковано досліджуються форми і методи державного регулювання в інших країнах, які можуть бути використаними з метою вирішення проблем розвитку галузі в Україні та виведення її з кризи [3; 4; 5; 6; 7]. Інші вчені, які зробили певний внесок у класифікацію форм і методів державного регулювання туристичної галузі [8; 9; 10; 11; 12; 13], не порівнюють їх із тими, що використовуються в інших країнах із метою виведення галузі з кризи.

Формування цілей статті, постановка завдань. Отже, метою даного дослідження є вивчення міжнародного досвіду з метою відбору найбільш ефективних форм і методів виведення туристичної галузі України з кризи, яким віддають перевагу в інших країнах, і які виправдали себе на практиці. Для досягнення визначеної мети у рамках даного дослідження вирішено наступні наукові завдання: удосконалено класифікацію форм і методів державного регулювання туристичної галузі; відібрано найбільш ефективну модель, використання якої дозволяє вивести туристичну галузь в Україні з кризового стану; узагальнено досвід країн, які використовують ефективні форми і методи відповідно цієї моделі для виведення туристичної галузі з кризи, та який повинен бути врахованим Державним агентством України з туризму та курортів із метою вирішення цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі проведених досліджень і узагальнення точок зору вчених, якими розглядаються форми та методи державного регулювання на рівні національної економіки та у туристичній галузі [3; 4; 5; 6; 7], виокремлено наступні наукові проблеми: не існує єдності у підходах до групування методів за відповідними формами; класифікації надаються без урахування кризового стану розвитку туристичної галузі.

З метою вирішення встановлених наукових проблем, удосконалено класифікацію форм і методів державного регулювання туристичної галузі (рис. 1). Наведена класифікація форм із їх поділом за характером на адміністративні (директивні) – легалізуючі та регламентуючі, координуючі, плануючі та прогнозуючі, пропагандистські, та на стимулюючі (прямого та опосередкованого впливу), дозволяє більш чітко зрозуміти логіку їх практичного використання державними інституціями (зокрема – Державним агентством України з туризму та курортів) при регулюванні процесів, які протікають у туристичній галузі з метою її виведення з кризи.

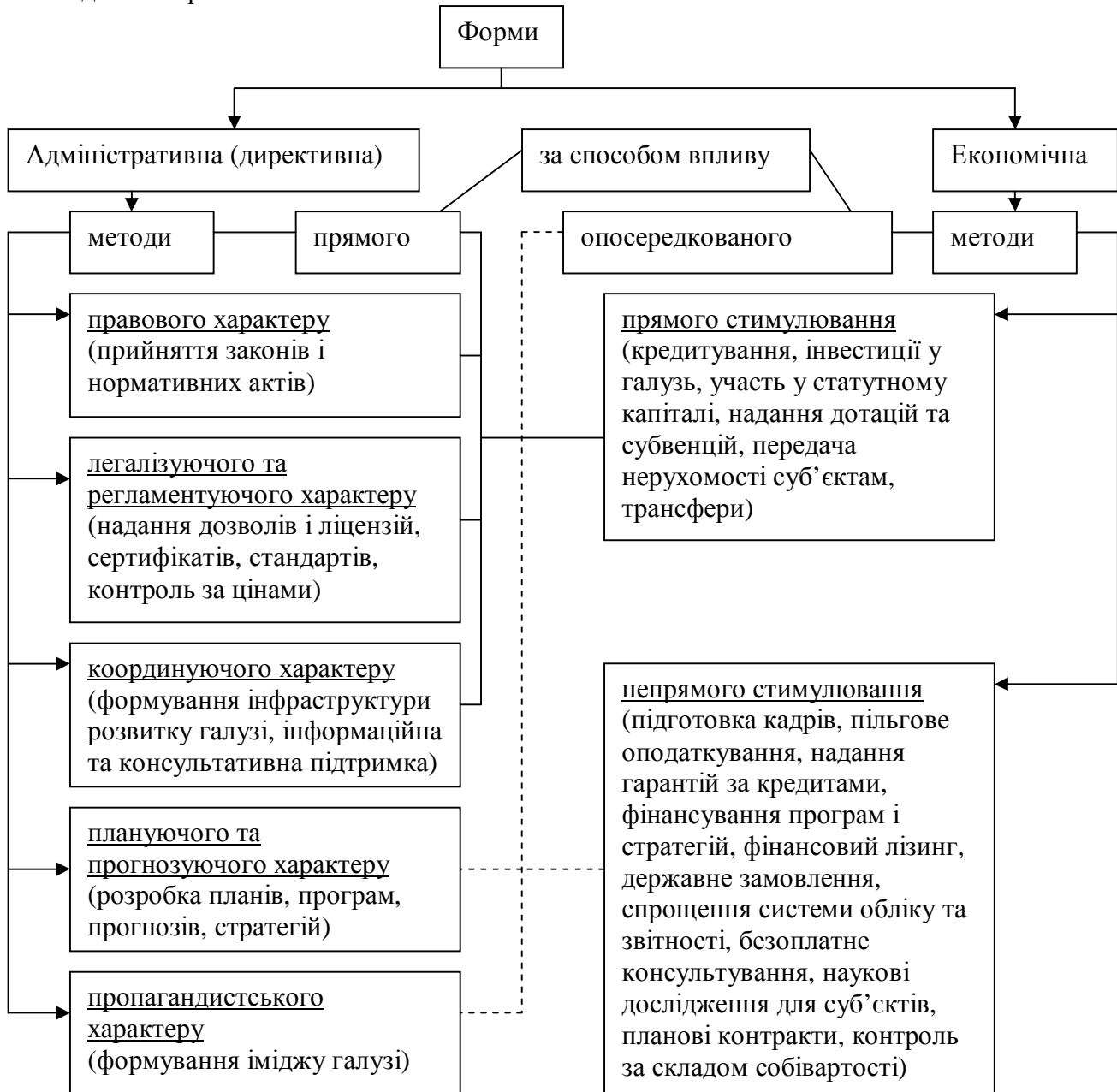


Рисунок 1. Форми та методи державного регулювання туристичної галузі

При цьому за способом впливу до прямих належать адміністративні (директивні) методи правового, легалізуючого, регламентуючого та координуючого характеру, та економічні методи прямого стимулювання, а до опосередкованих – адміністративні (директивні) – плануючого, прогнозуючого та пропагандистського характеру, та економічні непрямого стимулювання.

Такий поділ методів за способом впливу обґрунтовується, виходячи з терміновості отримання результатів розвитку туристичної галузі: при застосуванні методів прямого

впливу (будь-то економічні або адміністративні (директивні), державні інституції мають намір отримати результат у найближчому (короткостроковому) періоді, у той час, як при застосуванні методів опосередкованого впливу – у середньо – або довгостроковому періоді.

На відповідність розробленій класифікації узагальнено досвід країн, які використовуючи певні форми та методи, з максимальним ефектом виводили туристичну галузь із кризового стану при відбудові антикризової державної політики. На цей час, основним державним органом, який відповідає за розвиток туристичної галузі в Україні, є Державне агентство України з туризму та курортів, яке повинно вибрати модель державного регулювання процесів, що протікають у галузі з відбором ефективних методів, які пройшли апробацію в країнах-лідерах на міжнародному туристичному ринку та виправдали себе у цих країнах при виведенні галузі з кризи.

Слід зазначити, що жодна з існуючих моделей у чистому вигляді не може бути застосованою в Україні при регулюванні туристичної галузі, з урахуванням відзнак у нормах чинного законодавства та стану галузі. У той же час, виходячи з проблем державної політики у туристичній галузі в Україні, що є наслідком лібералізації, фактичного усунення держави від регулювання процесів у галузі, що призвело до прояву та загостренню кризових явищ із початку 90-х р.р. ХХ ст., можна дійти висновку, що формування антикризової політики держави у туристичній галузі в Україні повинно базуватися на прийнятті кейнсіанської теорії з пріоритетом «азіатської» («турецько-єгипетської», «японської») моделі, що вимагає активного державного втручання у регулювання процесів у галузі. Вважаємо, що перевагою цієї моделі, порівняно з «американською» (ліберальною), яка передбачає мінімальне державне втручання у процес, охоплює лише економічну сферу, позбавлена державного адміністрування галузі, спирається лише на приватний капітал, реалізується у рамках досконалого правового поля, якого в Україні не створено, або «європейської», реалізація якої спирається на достатність бюджетних фінансових ресурсів, стабільність політичної та економічної ситуації, що не властиво для України на цей час, є те, що вона у найбільшому ступені може бути адаптованою для вирішення кризового стану розвитку галузі, оскільки: по-перше, охоплює всі сфери галузі; по-друге, спирається на використання всіх методів за адміністративною формою державного регулювання з їх пріоритетним значенням над економічними; по-третє, передбачає комбіноване фінансування галузі як за рахунок державних, так і за рахунок приватних інвестицій; по-четверте, зорієнтовує державні інституції на максимально активну допомогу суб'єктам господарювання у галузі задля розвитку туристичної інфраструктури.

Саме ґрунтуючись на принципах кейнсіанської теорії державного регулювання, такі країни, як Франція, Італія, Великобританія, Японія, Туреччина, Російська Федерація виводили туристичну галузь із кризи у певні періоди її розвитку у цих країнах. При відбудові політики державного регулювання туристичної галузі на основі кейнсіанської теорії, в цих країнах перевага надається адміністративній формі з пріоритетом методів правового, легалізуючого, регламентуючого, координуючого, плануючого та прогнозуючого характеру, а серед методів економічної форми пріоритет надається методам непрямого стимулювання; при цьому, використання методів прямого стимулювання з залученням бюджетних інвестицій передбачає жорсткий державний контроль за їх використанням суб'єктами галузі.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження можна групувати країни, досвід яких необхідно адаптувати при формуванні антикризової політики держави у туристичній галузі в Україні за ознакою використання при цьому методів державного регулювання для подолання кризових явищ у конкретних сферах (рис. 2). Наведене групування країн дозволяє наочно визначити пріоритетні методи впливу на конкретні сфери туристичної галузі, що використовувалися у країнах, які виводили її з кризи, ґрунтуючись, при цьому, на кейнсіанській теорії. Як це було доведено вище, саме на цій теорії, та з урахуванням досвіду

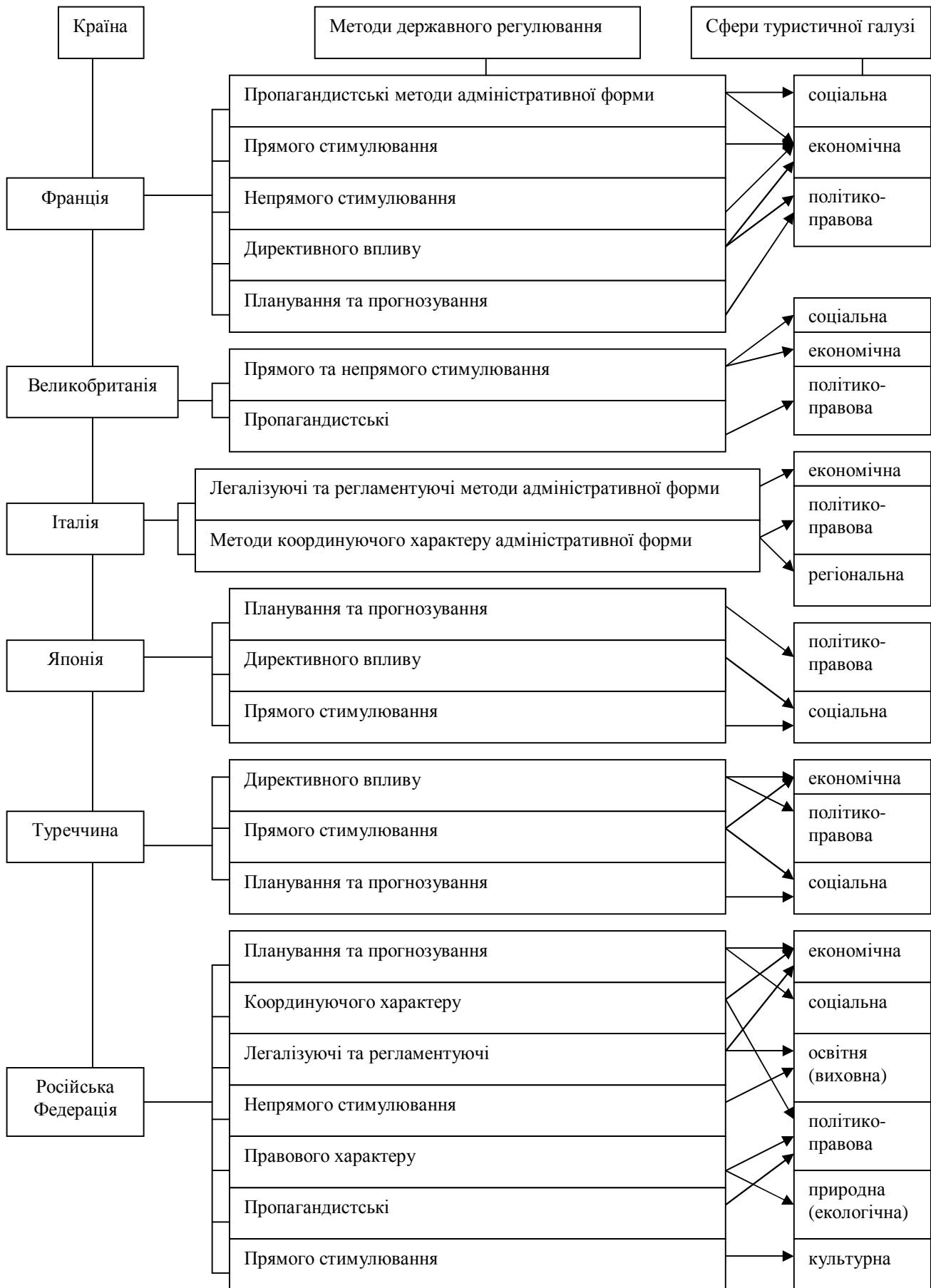


Рисунок 2 Узагальнення досвіду країн щодо реалізації антикризової політики у туристичній галузі за ознакою вибору методів впливу на сфери

цих країн необхідно формувати антикризову політику держави у туристичній галузі в Україні. Вважаємо, що соціально-економічний ефект від адаптації міжнародного досвіду реалізації антикризової політики держави у туристичній галузі в Україні полягає у вирішенні конкретних проблем за кожною зі сфер і, у першу чергу – у базових сферах (зокрема, політико-правовій та економічній).

Організаційний ефект при цьому полягає у можливості використання державними інституціями (зокрема – Державним агентством України з туризму та курортів, при взаємодії з іншими органами влади) максимального спектру найбільш ефективних методів державного регулювання, які дозволяли країнам подолати кризові явища у тій, чи іншій сфері туристичної галузі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи результати проведеного дослідження, з метою адаптації міжнародного досвіду реалізації антикризової політики держави в Україні, можна дійти наступних висновків:

- відмова від державного регулювання процесів у галузі на початку 90-х років ХХ ст., і перехід до ліберальної (ринкової) моделі державного регулювання спричинило виникнення кризових явищ у сфері діяльності, для подолання яких необхідно формувати антикризову політику держави на засадах кейнсіанської теорії, та впроваджувати «азіатську» модель державного регулювання;

- формування антикризової політики держави у туристичній галузі в Україні повинно базуватися на виконанні трьох принципових положень – принципу адаптивності міжнародного досвіду реалізації антикризової політики у туристичній галузі, принципу взаємоузгодженості дій між органами виконавчої влади, принципу правового забезпечення;

- при формуванні антикризової політики держави у туристичній галузі в Україні необхідно використовувати досвід Франції, Великобританії, Італії, Японії, Туреччини, Російської Федерації щодо відбору найбільш ефективних методів державного регулювання за конкретними сферами галузі з метою подолання в них кризових явищ.

Список використаних джерел:

1. Квартальнов В.А. Теория и практика туризма: учебник / В.А. Квартальнов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 672 с.
2. Мочерний С.В. Форми державного регулювання економіки та їх еволюція [Електронний ресурс]: Режим доступу
http://pidruchniki.ws/ekonomika/formi_derzhavnogo_regulyuvannya_ekonomiki
3. Кравчук І.В. Державне регулювання розвитку сфери туризму: зарубіжний досвід та перспективи впровадження / І. В. Кравчук // Вісник ЛНУ імені Івана Франка. Серія міжнародна економіка. – 2008. – Вип.24. –С.134–141.
4. Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство: навч. посібник / Петранівський В.Л., Рутинський М.Й.; за ред. проф. Ф.Д. Заставного. – К.: Знання, 2006. – 575 с.
5. Іляшенко А.Х. Державна політика у сфері туристичних послуг / А.Х. Іляшенко // Держава та регіони: Серія економіка та підприємництво. – 2010. – № 2. – С. 93 – 100.
6. Полюга В.О. Економічні і організаційні важелі регуляторної політики розвитку туризму / Полюга В'ячеслав Олексійович: дис.. на здобуття наук. ступеня к.е.н. за спец. 08.02.03 – Організація управління, планування і регулювання економікою. – Ужгородський національний університет, 2005. – 223 с.
7. Щепанський Е.В. Науково-методичні засади стимулювання розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону / Щепанський Едуард Валерійович: дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н. за спец. 08.10.01 – розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. – Київ: НДЕІ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, 2003. – 156 с.

8. Воронин А.Н. Теоретические и методические аспекты совершенствования государственного регулирования туризма в регионах / А.Н. Воронин, К.Э. Сухенко // Проблемы современной экономики. – 2007. – N 3 (23). – С. 380 – 383.

9. Каурова А.Д. Организация сферы туризма: учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: «Издательский дом Герда», 2006. – 320 с.

10. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник / Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. [Електронний ресурс]: Режим доступу <http://pidruchniki.ws/17280924/turizm>

11. Сагидова Н.Г. Организационно – экономический механизм Государственного регулирования развития туризма / Сагидова Наида Гамидовна [Електронний ресурс]: Режим доступу http://aid.dstu.ru/fileadmin/template/dstu.ru/files/sagidova_ng.doc

12. Гуляева Л.Ю. Совершенствование методов государственного регулирования развития туризма в России / Людмила Юрьевна Гуляева: Автореф. дис. к.э.н. по спец. 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством. – Санкт-Петербургский университет экономики и финансов, 2005. – 20 с.

13. Косолапов А.Б. Технология и организация туроператорской и турагентской деятельности: учеб. пособ. / А.Б. Косолапов. – М.: КНОРУС, 2008. – 288 с.

Ключові слова: антикризова державна політика, державне регулювання, методи державного регулювання, туристична галузь, форми державного регулювання.

Ключевые слова: антикризисная государственная политика, государственное регулирование, методы государственного регулирования, туристическая отрасль, формы государственного регулирования.

Keywords: anti-crisis government policy, government regulation, methods of state regulation, the tourism industry, forms of state regulation.

УДК 347.7 : 336.71

ПРАВА ТА ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРАЦІВНИКА КАФЕДРИ : ПРОБЛЕМА ЗБЕРІГАННЯ

Кондрашихін А. Б., д.е.н., доц., Академія муніципального управління МОН України, м. Київ

Кондрашихін А. Б. Права та об'єкти права інтелектуальної власності працівника кафедри: проблема зберігання.

Зроблено аналіз умов захисту права інтелектуальної власності та об'єктів цього через посилення ролі інформаційного складника продуктивних сил, прискореного розвитку інформаційних технологій, коли небезпечно зростатимуть ризики порушення права на інтелектуальну власність особистості, некоректного запозичення чужих авторських текстів, навіть плагіату, зокрема під час написання дисертаційних досліджень, навчальних посібників, монографій, іншої науково-технічної продукції. Вдалося виявити ознаки проблеми із зберігання прав та об'єктів права інтелектуальної власності, а також визначити можливості зберігання прав інтелектуальної власності для особи – працівника кафедри вищого навчального закладу через використання внутрішніх засобів вищого навчального закладу. Внаслідок наукових розвідок відбувається оновлення інформаційно-методичного забезпечення кафедри, встановлюються нові зв'язки у просторі освіти. Доведено, що зберігання права інтелектуальної власності – це комплексні заходи, які впроваджуються у первинному ланцюзі вироблення науково-технічної продукції стосовно обліку, захисту та передачі у користування створених об'єктів права інтелектуальної власності, а також попередження